

ARS

REVISTA QUINZENAL DE LITERATURA I ARTS
:: REDACCIÓ: RAMBLA, 41 ::
ADMINISTRACIÓ: CASA COMAS: RAMBLA, 81

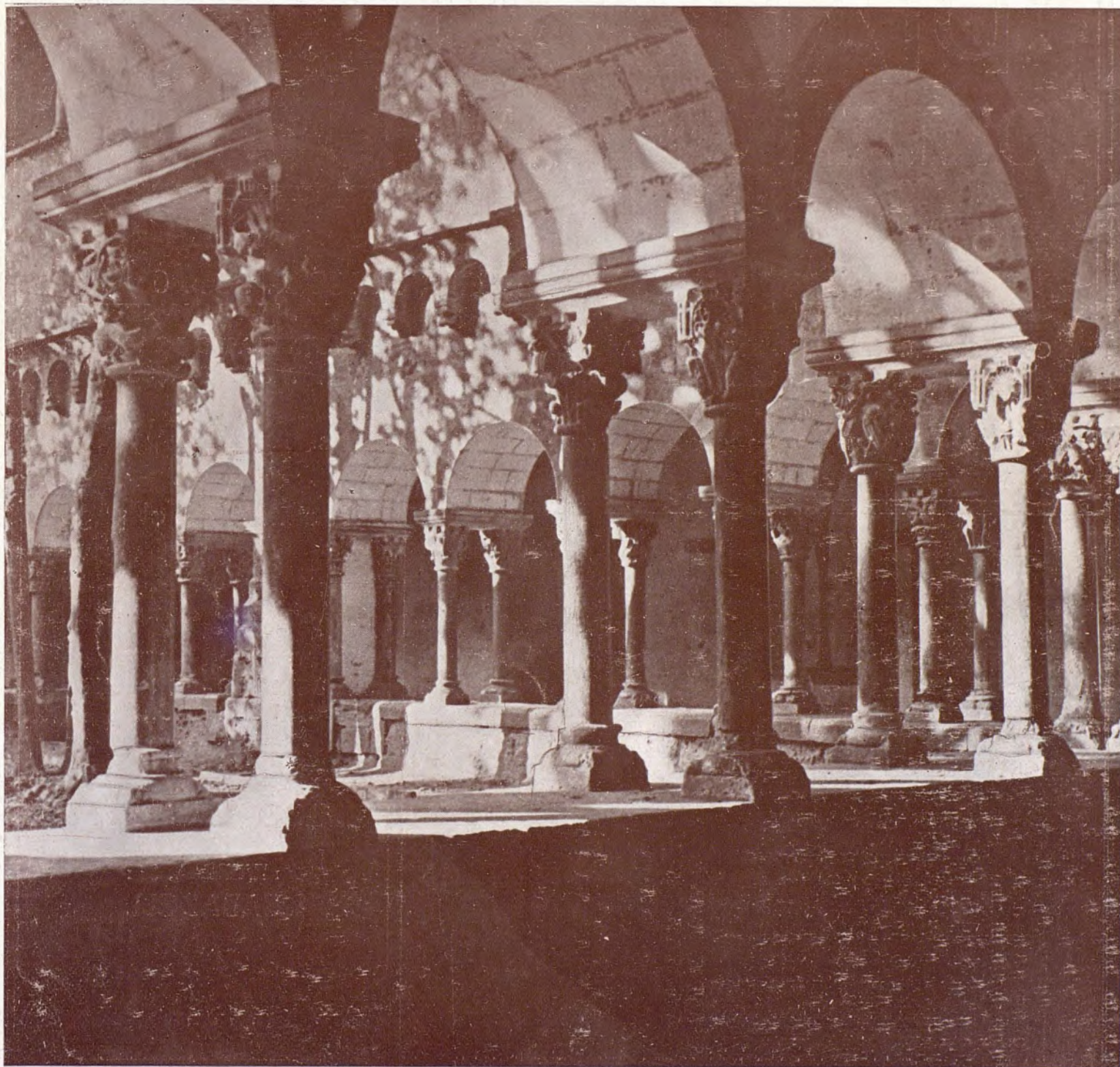
ESPANYA..... 8 PESSETES L'ANY
SUBSCRIPCIÓ: ESTRANGER 10 FRANCS L'ANY
NÚMERO SOLT.... 0'30 PESSETES

ANY I □□

SABADELL, 15 JULIOL 1914

□□ NÚM. 2

ART ROMÀNIC

Claustre de Sant Cugat del Vallès

CLIXÉ DE E. BRACONS

DIRECTOR
Francisco de P. Bedós

REDACTOR EN CAP
Joan Arús Colomer

SUMARI

«La creu de la ma», per Manel Ribot i Serra. — «Amor Ocult», de Fèlix Arvers, per Joan Arús Colomer. — «Arqueologia», per Joan Vila. — «Mura». — «Maria Granés», per M. D. T. — «Art Modern; Ferdinand Keller». — «La nostra portada». — «Planys», «Descreença», «La immortal», per Josep Carner. — «Esteve Monegal, estatuare», per J. F. — «A Joaquim Vancells, davant de la seva última exposició en el saló Pere Sabater, de Terrassa», per Francisco de P. Bedós. — «Josep Carner: La Paraula en el Vent», per J. A. C. — Crònica.

PIANOS ORTIZ i CUSSÓ

AMB TOCADOR AUTOMÀTIC :: GRAN MODEL núm. 6

ES RECOMANEN PER SA LLEUGERESA
I CLARETAT DE VEUS

VENDA DE TOTA CLASSE DE PIANOS
AL COMPTAT I A PLAÇOS

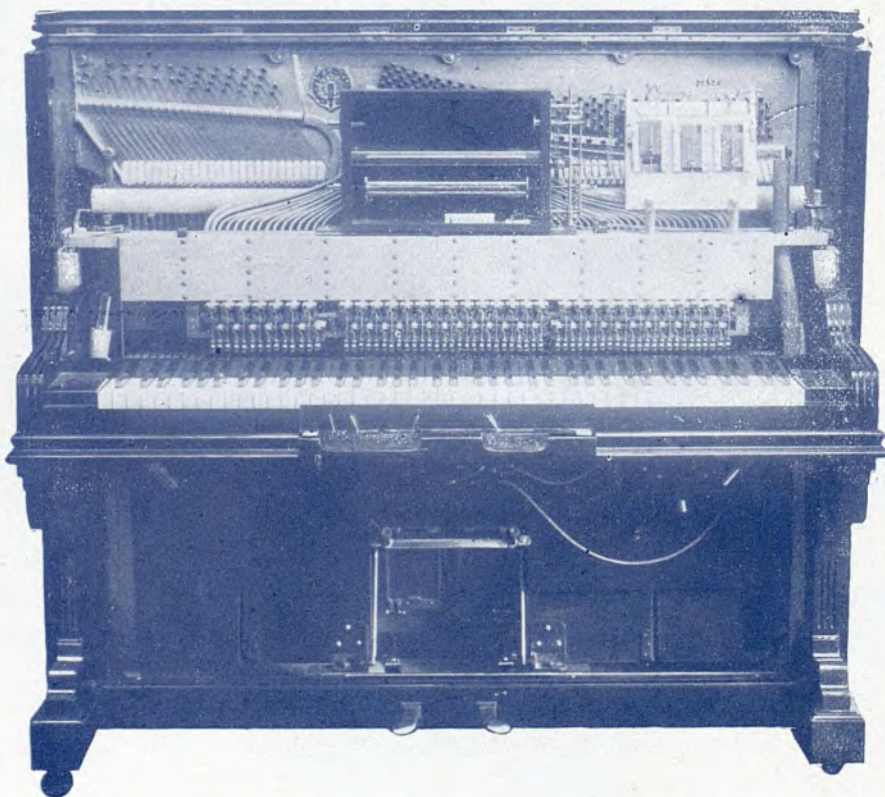
Reparacions, canvis i afinacions

Facilitats en el pago

DEMANIN-SE PREUS
I CONDICIONS
A LA

Casa COMAS

: RAMBLA, 81 :
SABADELL

LA CREU DE LA MA

TRADICIÓ SABADELLENCA

Evocant un record de noi que, com a mi, sobtarà la memòria de tots els del meu temps, dels qui compten més anys que jo i d'alguns que'n compten menys, retreuré avui la memòria d'un artista especialíssim, pintor de parets, que vivia encare entre nosaltres trenta o trentacinc anys enrera. No sé si deixà família; però, si aixís fos, els seus descendents no han pas de pendre agravi de la memòria que'm proposo despertar.

El pintor a qui aludesc, en aquells temps era un digne representant de les belles arts més rudimentaries. Pintava, amb extraordinaria bona fè, els cartelons que li encarregaven setmanalment les empreses dels teatres, representant les escenes més sagrantes, les situacions més culminants de la obra que anunciaven, sugestionant aixís al públic de bona llei amb la mateixa força amb que avui les belles arts, ja refinades, sugestionen al públic per mig del cartell artístic que serveix de propaganda als Cines moderns.

L'antic CARTELÓN, que així l'anomenaven el còmics castellans que per són medi anunciaven les representacions de LÁZARO EL MUDO, EL CAMPANERO DE SAN PABLO i LA HERMANA DEL CARRETERO; el cartelón, com dic, era batejat per nostre públic amb un nom, tampoc català, però gràfic i ben trovat. Ne deiem el MAMARRATXO. I cada dia festiu tots els AMATEURS menors d'etat no feiem pas falta a la Plaça Major per a admirar, penjat en un dels balcons de la casa senyorial de la família del gran Fèlix Amat, enderrocada fa uns 30 anys per engrandir la Plaça, el MAMARRATXO, anunci gràfic de la funció del dia.

Per certes interioritats que les nostres aficions ens permetien saber, podem afermar que l'artista encarregat de pintar el MAMARRATXO cobrava per són treball la mòdica quantitat de quinze rals, posant-hi ell la tela, que era un tros d'arpillera enguixada demunt de la qual el pintor, esborrant la obra del

anterior diumenge, hi pintava la del present. Veus-aquí un tret de modestia que parla ben alt en favor del pintor.

Aquést, que era ben popular a Sabadell, per sa laboriositat i fins per són acert en son ofici, era conegut de tot-hom pèl XIQUET DE LA CREU DE LA MA.

*
**

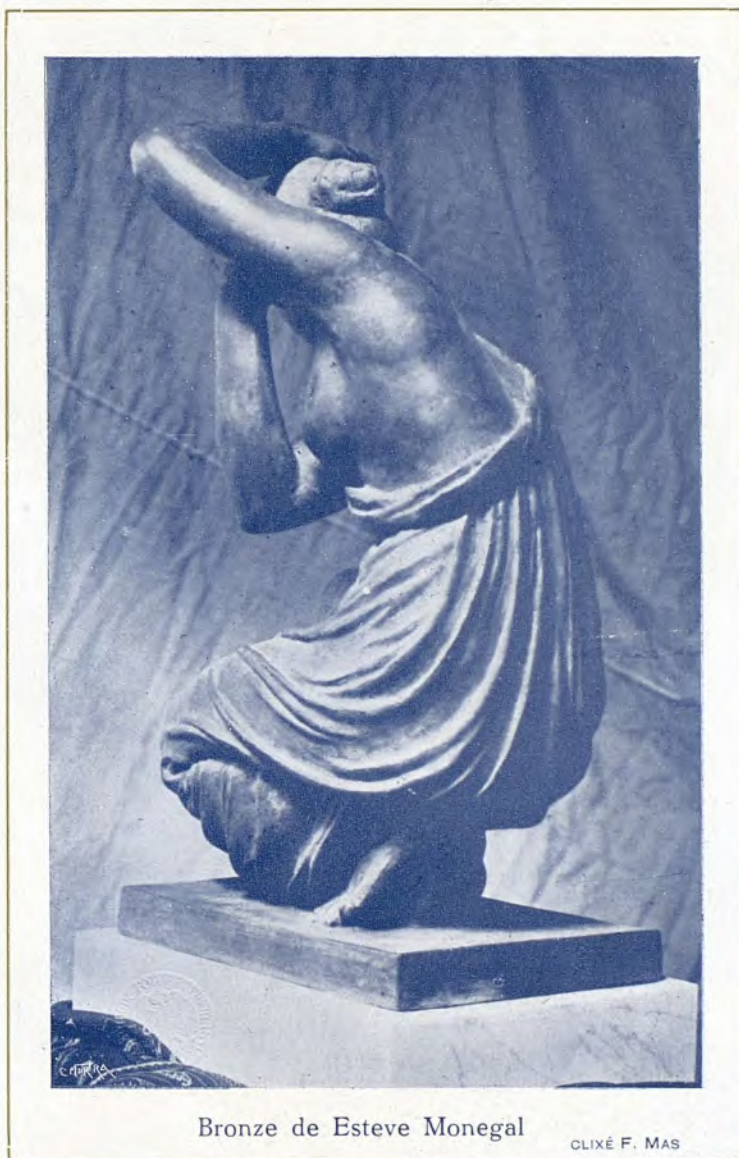
De qui vindrà aquest sobrenom amb que se'l coneixia? ¡Quantes i quantes vegades m'havia això cridat la atenció!

Perqué, els sobrenoms o motius no són pas sempre fills d'una arbitrarietat mes o menys justificada, o ridícula, si es vol; algunes vegades un motiu tanca una historia oblida, una anècdota curiosa, un record interessant. Jo tinc molta afició a esbrinar axò que'n diem motius, ja sia de cases, de famílies o persones, i si Deu me dóna vida, salut i humor per a fer-ho, aniré continuant aquest interessant estudi en lo que a Sabadell se refereix, per els motius justificats que vos diré avans d'acabar, ja que are es hora de dir-vos lo que justifiqui el títol del meu desgarbat treball: LA CREU DE LA MA.

A les derreries del segle XVIII, segóns el curiosíssim plànol de Sabadell que'ns llegà el Doctor Bosch i Cardellach, nostra vila era una població closa per muralles, a la que sols podia entrar-se per cinc determinats portals. El portal de la Mare de Deu d'Europa, el del Angel, el de Barcelona, el de San Roc i el de Gracia.

El portal de la Mare de Deu d'Europa estava situat a la entrada del que es avui carrer de Viladot, en la llinda

de la Via Masagué; se'n deia de la Mare de Deu d'Europa per la capella que conté, avui encare, la Imatge de la Mare de Deu de les Neus, coneguda avans amb aquell nom; seguia després el Portal del Angel, situat en la que es avui Plaça d'aquest nom, a la entrada del carrer de la Salut; seguia a continuació el Portal de Barcelona o de ca'n Meca, situat en la que és avui Plaça del Doctor Robert, enfront de la Rambla i en el lloc que ocupà un dia la volta dels Escolapis; després d'aquest seguia el Portal de San Roc o de'n Mateu, situat en la entrada del que és avui carrer de Sant Pau, i finalment el Portal de Gracia, situat en el que és avui encreuament de

Bronze de Esteve Monegal

CLIXÉ F. MAS

aquest carrer amb els de les Valls i el de la Escola Industrial. Fora'l clos tancat per aquestos cinc portals, o, mes ben dit, fora muralles, no hi existia mes que'l carrer de San Francesc i el Convent de caputxins, situat en el que es avui Hospital i Casa de Beneficencia.

El Portal de Gracia era el més modern de tots, ja que'ls demés existien, segons un plànol de Sabadell de les derrerries del segle XVI en el que aquell no hi figura, com tampoc el carrer que li donà nom.

Al peu d'aquest Portal, fora muralles, hi existia a fi del segle XVIII LA CREU DE LA MA. Era una creu de ferre, que en la part dreta inferior hi mostrava una mà també de ferre. En Bosch i Cardellach l'hi vegé encare en el primer ters del segle passat; no hem pogut averiguar quan ni perquè va desaparèixer.

La tradició suposa que en aquell lloc s'hi va cometre un homicidi; que, segons la antiga i piadosa costum, en el lloc on se va cometre'l crim s'hi aixecà una creu com a memoria de la malvestat comesa i per demanar al caminant la almoina d'un Pare-nostre pèl qui morí sense els auxilis esperituaus. La tradició segueix suposant, molt fundadament, que en la creu hi fou clavada la mà del agressor homicida, i que, per a perpetuar-hi el record de que'l crim fou castigat, la creu primitiva fou substituïda per una de ferre amb la mà del mateix metall.

Fins aquí la tradició, breu i confosa, deixant a la llegenda i a la fantasia camps oberts per a imaginar-la. Formant part d'un llegendari comarcal, jo he fantasiat la llegenda basada en la tradició, però dels pecats mentiders de ma fantasia no'n dec donar avui compte. Coneixeréu algún dia la llegenda per mi fantasiada; avui, sols puc i dec fer-vos conèixer en tota sa pureza la veu de la tradició filla del poble.

Avui la ciutat moderna extén sos carrers demunt la plana que el poble coneixia amb el nom de la Creu de la Mà; el record ja s'esborra de la generació vella, i la nova generació ja no'l trova sinó consignat en el Registre de la Propietat i en les seves escriptures d'establiment dels terrenys que formen avui els carrers de Gracia, les Valls, Calderón i Escola Industrial; en totes elles s'hi consigna sa situació amb les següents paraules: SITUADA EN EL PARATGE DENOMINAT LA CREU DE LA MA; molts, quasi tots els qui ho llegeixen, podien ignorar el per què d'aquest nom; Perquè no ho ignorin he fet el present treball.

I are es quan novament vos recordaré que la curiositat de coneixe'l perquè del motiu de Xiquet de la Creu de la Mà va portar-me a saber la tradició esmentada. Els pares del Xiquet van residir durant molts anys en una casa propera a la situació de la antiga creu; allí hi va naixe'l referit pintor, que era el més petit dels seus germans; i per axò sens dubte, i per distingir-lo d'altres xiquets, ja que avans, no per són nom de fonts, sinó per aquest sobrenom indicador de la situació respectiva en l'ordre d'etat dels germans, eren generalment anomenats els fills menors de les cases, li afegirien el complementari de XIQUET DE LA CREU DE LA MA.

Veus-aquí perquè jo tinc molta fè en l'estudi i esbrinament dels sobrenoms o motius de cases, families i persones; tant, que ho considero com una branca de folk-lore no pas de les menys fruitoses, sinó de les que més poden contri-

buir al estudi d'una localitat. Un sobrenom o motiu, si bé algunes vegades tindrà si es vol un origen poc edificant o inclourà una burla de pèssim gust, altres vegades, les més, ens portarà al coneixement de coses desaparegudes, de costums oblidades o, com en el cas present, de curioses tradicions.

I si avui he tingut un interès decidit en danar-os a conèixer aquesta senzilla tradició, extenent-me més de lo regular en la causa que me la va fer conèixer, ha sigut amb el doble motiu d'estimular a nostra joventut en l'estudi d'aquesta branca de folk-lore. La tasca us serà ben agradable; les curiositats que desperta retribueixen de sobres el temps que s'hi emplea. Tot-hom pod dedicar-s'hi sense estudi previ; tots tenim, qui mes qui menys, aquest esprit curiós o tafaner, si la paraula no us agravia, que és la llum guiadora d'aquestos esclariments.

No'l descuideu aquest estudi. Sabadell, plè de records de quan era una petita vila, conserva encare els motius o sobrenoms de cases, families i persones, amb bastanta abundor. D'antic, aquí com a tot arrèu, si els noms de fonts se substituïen amb els del gran, el xic, la gran i la xica de tal o qual casa, els cognoms se substituïen per motius que designaven procedencies, costums, fets i oficis. Avui, que la instrucció del poble ha fet ja quasi general l'us dels noms i cognoms de cada hu, esborrant els sobrenoms o motius, es l'hora, avans no s'esborrin del tot, d'esbrinar el seu per què. La tasca que recomano es fàcil; tot-hom pod fer-la. No seré jo qui menys hi contribuesca. No em diexeu sol.

J. Manuel Ribot i Serra

POETES FRANCESOS

Amor Ocult

(DE FELIX ARVERS)

Ma vida té un misteri, mon ànima un secret:
un eternal amor en un moment nascut.
El mal no té esperança - per ço mai l'he retret -
i aquella qui n'es causa ni un mot n'ha sapigut.

Jo hauré passat prop d'ella sens essè apercebut,
al seu costat tot-hora, mes sempre sol, retret;
i quan de ma existencia tot el camí hauré fet
rès li hauré demanat ni rès n'hauré obtingut.

Puig ella, encar que Deu tendra i suau l'hagi feta,
no sabent-se estimada, ferà el seu curs, distreta,
sorda an aquest murmuri d'amor que's fa entorn seu.

Al deure auster fidel, seguint la seua estrella,
un jorn dirà, llegint aquets versos plens d'ella:
- Qui es, doncs, aquesta dòna? - I no ho sabrà, Deu meu!

JOAN ARJUS COLOMER

ARQUEOLOGIA

SEGUINT l'enunciament del nombre anterior, descriurem en aquesta crònica la ceràmica de tipu gros, descoberta posteriorment als DOLIUMS.

En aquest tipu s'observen gran varietat de formes, però, això no obstant, pod molt bé comprovar-se que l'argila de que estàn compostes es igual a la del subsol d'a on sigueren extretes, prova evident de que dit tipu fou fabricat en la mateixa colònia de Valrà. Una altra troballa que confirma lo esposat, es la d'un forn en el qual creiem se coïa solament ceràmica del tipu indicat per ser d'aquesta classe lo únic que en el mateix s'ha trovat.

Per la forma de les àmfores apreciem la època a que pertanyen, que no es altre que la de tranzició greco-romana, entre el segle V avans de J. C. i l de la Era Cristiana.

Servien aquestes àmfores lo mateix per a contenir líquits (aigua, vi, oli) que grans, fruites i mel; d'aquí el que's trovin

casi sempre en nombre tan abundant. La seva forma oboïda, per lo comú es molt ample en la part superior i tan estreta en la inferior que la extremitat es puntaguda i s'introduïa en la sorra dels cellers a on quedaven dipositades per a col·locar-hi el vi al sortir del DOLIUM i fer les convenientes classificacions. Una vegada plenes se tancaven amb un tap de argila impregnada de guix, havent-hi, ademés, en cadascuna, la indicació de la capacitat, espècies, etc.

No hi ha dubte que hi havia cellers a on el nombre de àmfores arribava a 3.000. Com que aquestes servien així mateix per a'l transport de mercancies, els fabricants de ceràmica hi estampaven llur nom, de manera que en algunes d'elles se pod llegir encare el nom de «Félix», suposant ésser, doncs, aquest nom el del fabricant ceràmic del forn descobert. En una de les àmfores s'hi han trovat resquicies que, segons anàlisis verificats, resulten ésser de vi.

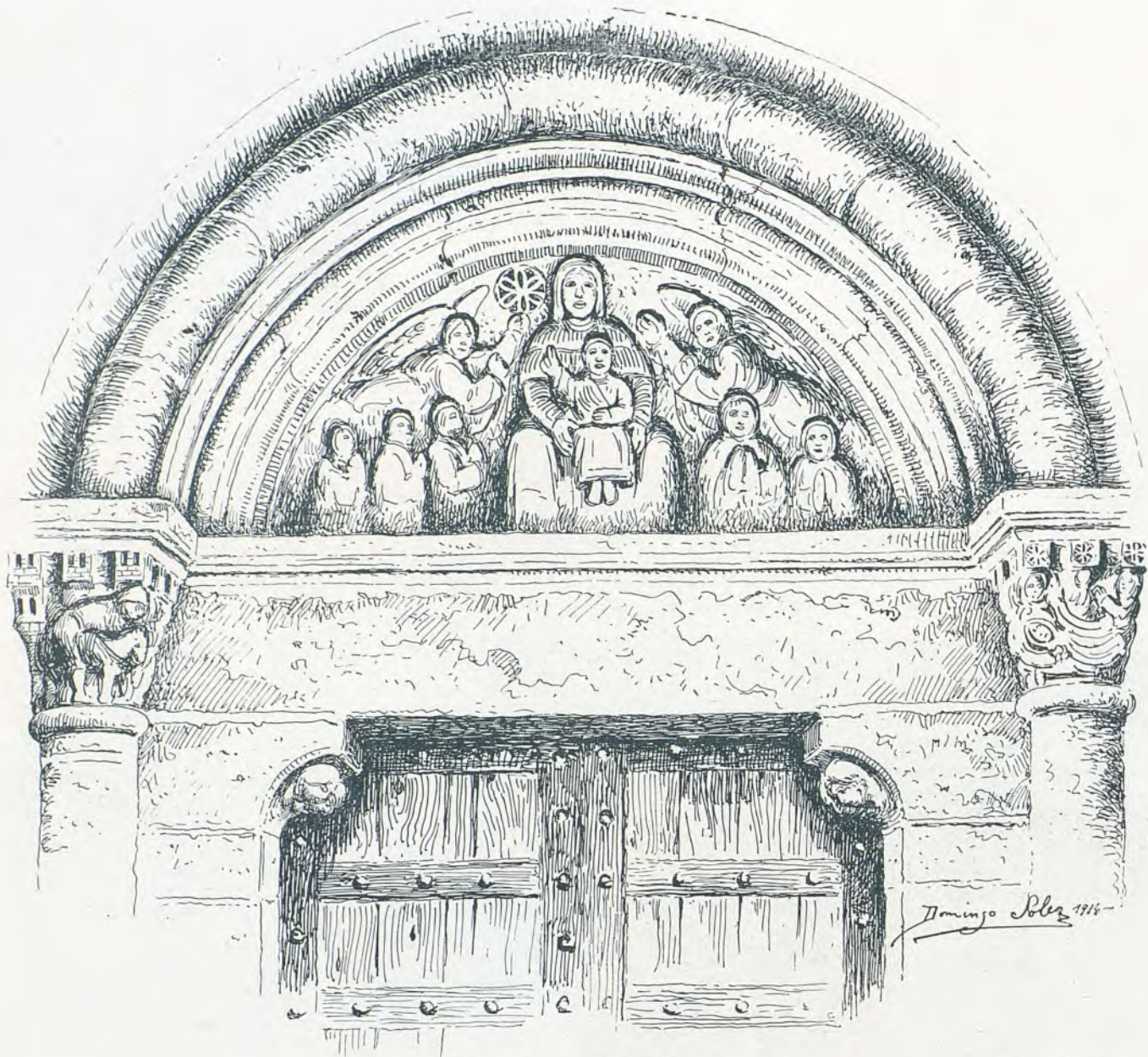
Descrita la forma i utilitat d'aquestes àmfores, posem fi a la crònica d'avui per a ocupar-nos en la vineta d'altres interessants troballes fetes en les excavacions de la Serra de la Salut.

JOAN VILA

Amfores procedents de les Excavacions

CLIXÉ VILATOBA

Portada romànica de Mura

DIBUIX DE D. SOLER I GILI

MURA

El típic poble de Mura, aclofat en la vall més pregona i també més regalada de la falda nord de la muntanya de Sant Llorenç del Munt, té diversos atractius que'l fan una de les predileccions dels nostres artistes i excursionistes.

Es hermós el paisatge de sa vall rosta i sinuosa, fecundada pel joliu rierol de Nespres, en quals marges brollen fontanes en abundor; és notable la cova del torrent de Reixac, per la seva grandaria i, especialment, per la rica varietat de formes i de composició de llurs estelectites; però, tant com la propia naturalesa, atrau també la rústega població. Aquesta, per la assimetria de ses edificacions, moltes d'estructura capriciosa, presidida per un art de construcció rudimentari que, no obstant, tingué xamosa expressió en les seves cel-lebrades xemeneies, té un encís especial per els excursionistes, al ensens que pèls professionals de l'art ofereix un vastíssim camp d'estudi.

Mura té una iglesia antiquíssima, de qual obra primitiva, després de varies ampliacions i reformes que la deformaren totalment, encara en serva detalls que demostren clarament haver sigut un petit i exquisit monument de l'art cristià.

Lo que mellor s'ha conservat i té avui major interès arqueològic de la vella joia arquitectònica és l'absis i, especialment, la portada, magnífic exemplar de la escultura romànica a Catalunya en el dotzè segle.

Aquesta està formada de un timpà sostingut per dues columnes qual preciositat pod apreciar-se pèl dibuix i per la fotografia que'n publiquem.

Doncs, bé; devant d'aquella portada notable s'hi edificà en mal hora el porxe matusser que l'encofurna, causant a la seva gràcia un gros afront.

Per aquella profanació artística tots havíem tingut una ironia i una platònica lamentació.

Emperó sortosament, un dia, en Joaquim Folch i Torres, el distingit director de la Pàgina Artística de «La Veu de Catalunya», aixecà la seva autoritzada veu contra'l porxo barroer i llençà la feliç iniciativa de sa reparació al ampar dels Centres Excursionistes del Vallès, de Terrassa i de la comarca de Bages.

No cal dir que aquestes entitats acolliren amb entusiasme la idea, obrint subscripcions entre'ls seus associats per a contribuir als gastos d'enderrocar el porxo indigne i al cost del cancell que, per a suplir-lo, s'ha de construir.

El Centre Excursionista del Vallès, amb aquest motiu, publicà una vibrant al·locució invitant als amants de l'art patri a donar un modest òbol per a la rehabilitació artística projectada, donant tot seguit un bon resultat.

Alhora nomenà la referida entitat a en Domingo Soler i Gili per a representar-la en la comissió executora proposada per l'iniciador senyor Folch.

Tenint en compte que'l gasto total serà sols d'unes cinccentes pessetes, de les quals el senyor bisbe de Vic ja n'ha ofertes cent, poc deu faltar, si es que encara no's te totalment recollit aquell import.

Constitueixis, dones, d'una vegada, la aludida comissió

Absis de la Esglesia de Mura

per a procedir sense mes dilacions a llevar aquell embarràs inútil d'entront la porta hermosa de la iglesia de Mura.

María Granés

CLIXÉ VILATOBÀ

MARÍA GRANÉS

HA mort María Granés, la jove i notable concertista de piano; la artista exquisida.

María Granés era una d'aqueixes ànimes sencilles i selectes que surten, escasses, entre les joventuts, per força apartades de la vida de l'art, de les poblacions feineres i industrioses.

María Granés tenia sempre obert el cor a totes les pures manifestacions de l'Art i de la Bellesa.

María Granés era més, encara: era, pèl seu temperament d'artista, per la seva fructosa juvenesa, una esperança.

Ella sentia l'art i el manifestava; el manifestava figurant en primer rengle entre'ls components d'aquella notable i efímera agrupació de rapsodes sabadellencs, fundada i dirigida pèl Dr. Bedós, que deixà entre nosaltres un enyorívol record; el manifestava ajuntant-hi la seva dolça veu - i devegades les seves agilíssimes mans - a les altres que formen la massa choral d'aqueix gloriós «Orfeo de Sabadell»; el manifestava principalment, car era la seva vocació i en ella posava tota la seva ànima de dòna i tota la seva fè d'artista, interpretant en el piano la música immortal i prodigiosa dels grans mestres.

Fa uns cinc anys, María Granés se presentà al públic per primera vegada en un concert que donà en nostre Teatre Principal. Aquell primer triomf de nostra joveníssima artista fou l'esperó que la llençà, hardidament, al estudi constant i a la perfecció sempre creixent del seu difícilíssim art.

ART MODERN — Paisatge de F. Keller

Després estudià, estudià sempre; donà alguns concerts íntims; pocs oients; tres o quatre, no més. Un d'aquets íntims concerts vaig malpagar-lo amb aquets versos:

Les vostres mans sobre el teclat
semblen colomes amoroses
que, acariciantes i frisosas,
arranquen notes del cordat.

Vostra figura té el caient
de una Madona silenciosa,
i una veu pura i misteriosa,
us il·lumina interiorment.

Chopin: la dolça melodia,
tota impregnada de poesia
ha captivat mon pensament.

De placidesa i melangia
envolcallà l'ànima mía
la beatitut de EN EL CONVENT...

Posèu les mans sobre el teclat
i dibuixéu la Sonatina;
jo escoltaré tot encisat
la vostra música divina.

Poséu les mans sobre el teclat,
que jo us escolto agenollat.

Are, quan la María Granés, després d'uns brillantíssims estudis, anava a ésser consagrada per la Academia Granados: quan tot li somreia al seu voltant: la Vida, l'Amor, l'Art; are, la Mort ha segat una vida preciosa i s'ha emportat amb ella una esperança.

*
* *

Si passèu per davant de la casa de la artista morta, no sentiréu, com avans, les veus clares i sonores del piano. El piano, orfe de les caricies de les mans d'ella, està mut; que aquelles mans que, inquietes i sabies, se posaven, constants, damunt del teclat d'ivori, fent vibrar les cordes d'emoció, are son pàlides i creuades sobre'l pit innanimat de la artista morta. El piano està mut i tancat, però no li falta cada dia, a la hora que ella estudiava, un pitjer de fresques roses que recorden a la morta.

Un día, el primer, extranyes mans obriràn el piano, mut des de la mort de la artista, i el grinyolar de la tapa i les veus desafinades seràn una lamentació, un plor, una queixa.

M. D. T.

Art modern

FERDINAND KELLER

El paisatge que reproduim en la pàgina central és del notable artista alemany Ferdinand Keller de Kalsruhe (Baden). El nom del Professor Keller, és de renomada mundial i el seu art ha adquirit una gran popularitat a Alemanya. El fonament d'aquest prestigi pervé de l'interpretació que En Keller ha donat a les llegendes germàniques tan impregnades de romanticisme. Açò explica el predomini de la sensibilitat en els seus quadres, que no són visions fidels del natural sinó que més aviat devenen interpretacions personals de creacions imaginaries. Per çò En Keller ha devingut un dels millors intèrprets de les figures wagnerianes, una de les quals, «La Walkiria», reproduïrem en una de les vinentes edicions.

La nostra portada

És la d'avui una vista parcial dels cel-lebrats claustres romànics de Sant Cugat del Vallès, considerats com els mes notables de Catalunya.

Aquesta obra admirable del segle XII, deguda a l'art exquisit del eximi escultor Arnau Cadell, és una veritable meravella tant en l'ordre arquitectònic, per sa eurítmia i estilització perfecta, com en l'escultòric, puig el gust i l'acert en la combinació dels elements ornamentals i els representatius és realment extraordinari com ho és també el mèrit del seu finíssim treball de cisell.

Conté cent quaranta quatre columnes amb els corresponents capitells, en els quals s'hi representen assumptes bíblics, escenes de costums de la época, llegendes, sàtires, etc.

Altres reproduccions publicarem del més important monument de la comarca vallesana.

PLANU

Si ella fos només una mentida bella,
si ella fos només un somni del matí,
al cap d'avall del cel, pod-ser, com una estrella,
o com un averany al fons de tot de mi,
llavors, foscament, viuria sols per ella,
tancat mon finestral amb l'eura del destí;
i sempre dins ma nit seria meravella
i ja cap veu del mon no la podria occí.
Si ella fos només la boira de ribera,
les gotes de ruixim que saben els esculls;
si ella fos només la esparça volandera,
seria veritat i joia de mos ulls.
Però com ella riu i cania i fa sa via,
vetel aquí l'engany i la melancolia.

DESCREENÇA

Puc esperar-vos, dòna, si calia,
puc esperar desconortadament,
perquè sou gaia o perquè sou impia:
però no mai per fer mereixement.
Perquè l'amor no es guanya cada dia
am l'honestat i l'aciençament:
no és un pac, ningú no se'n refia:
que sempre el mena i se l'emmena el vent.
L'amor se riu de tota llei usada:
en l'espadat porta una vena als ulls;
tria en el pom la rosa emmetzinada
i va sa nau per un camí d'esculls.
Que jo dic ver n'és una cosa signe:
sols és amat aquell que n'és indigne.

LA IMMORTAL

- Diga'm, o dolça fatillera amiga,
aon se'n va la il·lusió que mor:
si un clot de terra durament l'abriga
o el flam aeri de la posta d'or.

- Ella morir, que no coneix fadiga!
Si tu crudel l'has allunyat del cor,
entra al misteri d'una cova antiga
on de les dees amagà el tresor.

Allí de nou s'arrea, per ventura:
muda els fermalls, la dolça lligadura,
roses novelles li ofereix l'atzar,

i torna, torna en la blavura immença,
perquè semblant-te rara coneixença
l'amis de nou i puguis viure encar.

JOSEP CARNER.

ESTEVE MONEGAL, ESTATUAIRE

Al diví art de la estatuaria En Monegal hi ha vingut per uns camins poc habituals. Per regla general, els artistes dels volums prenen el cizell moguts per una força d'inspiració o d'intuïció: La obra se'ls hi revela en un moment lluminós o bé la duen ja creada al fons de son esperit com si la ma dels Deus l'haguessin emmotllada amb la mateixa carn de l'artista. D'aquí ve, doncs, que moltes escultures adoleixin de una exagerada intensitat i d'una poca solidesa, provinents de la fragilitat d'un moment d'inspiració; d'aquí ve, també, que certes obres tinguin els mateixos defectes de la natura que les ha creades.

No aixís En Monegal, que ha fugit d'aquestes correnties de creació artística. Sigui per temperament o sigui per una raó predominant del seny, ell ha fet un art de canó i de mètode. Ell ha vingut a la possessió del ritme, que es la font de tota bona escultura, per mitjà de diversos moviments. Primer fou el moviment de les idees i del pensament. Després foren les ciències exactes i el moviment dels nombres que li donaren noció de lo precís. Finalment fou la música que li donà la definitiva possessió del ritme en la graduada successió dels sons harmònics. Per ço les escultures den Monegal tenen una harmonia general que les fa unes i indivisibles. S'endevina que'l moviment del braç de una de les seves estàtues no pod separar-se del ritme que dibuixa la testa i que presideix tota la escultura. En una obra mutilada den Monegal passaria quelcom de paregut a lo dels braços de la Venus de Milo, que tots sabem com són amb tot i la seva inexistència material. I es que la llei del ritme, la norma del gest es la mateixa per tota la figura esculpida.

Aquesta gracia del moviment dona a les obres den Monegal un bell aire decoratiu. I si uns

moments ens semblen les seves escultures un poc mancades d'ànima palpitant, trovem, en canvi, una harmonia de composició i de moviment que'ns meravella. I apreciem mes aquesta darrera qualitat per quan li es vinguda an En Monegal per uns lloables camins de serenitat i de mètode, coses que al nostre entendre són els primordials elements formadors del nostre art veritable.

J. F.

□□□

Marbre de Esteve Monegal

CLIXÉ DE A. MAS

A JOAQUIM VANCELLS

DEVANT DE LA SEVA ÚLTIMA EXPOSICIÓ EN EL SALO PERE SABATER, DE TERRASSA

Joaquim Vancells

CLIXÉ J. CARRERA

EN Joaquim Vancells, el pintor poeta, me va rebre amb cara de triomf. Els seus ulls inquietadors brillaven d'una interna joia; ses paraules fluïen dels seus llavis impregnades de color; el gest era ample i rítmic; la seva mà, ALTRE COP, dibuixava en l'espai tot lo que jo admirava en les teles...

Oh dilecte amic! Com us mostraveu tot vos en la conversa tinguda! Jo posava el lleminer es-

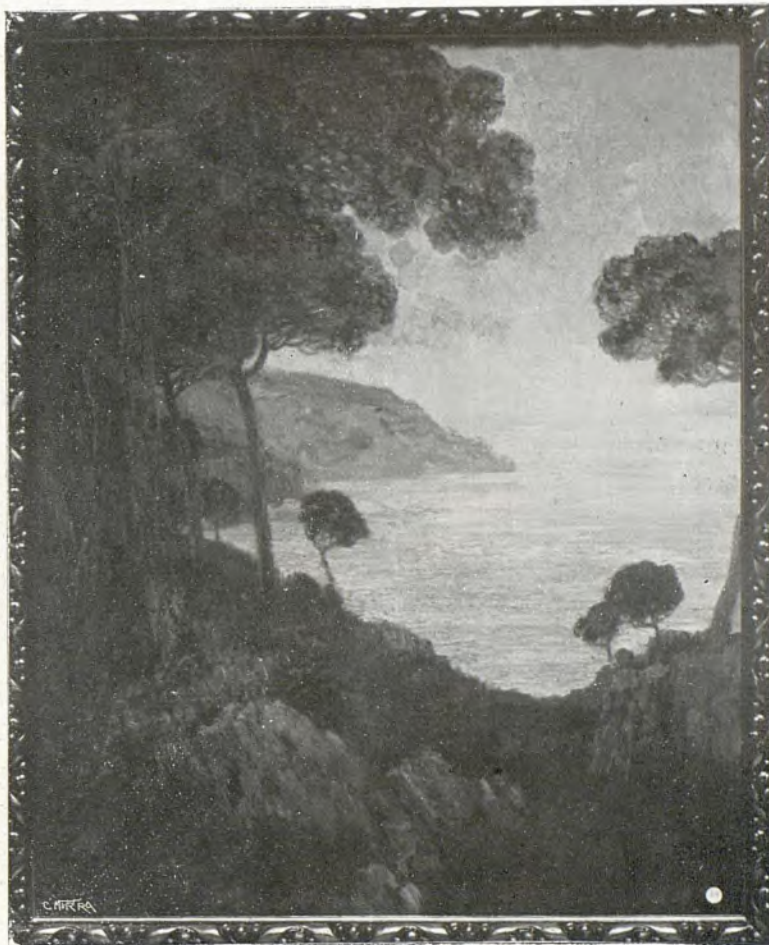
guard demunt la merevella de les garberes d'or inflamades pèl sol roent de Juny, demunt els ametllers florits, candidament florits en mig de la natura hivernenca, demunt dels gonflaments de la boira que baixava dels cims com cascata d'argent; i vos, que'm seguieu, a cada mot admiratiu posaveu un comentari, un record; i a cada record i a cada comentari la vostra ànima se abocava enfora, revivint el moment de la creació.

Oh dilecte amic! La vostra paraula es lluminosa com la vostra paleta; quan parlèu de la muntanya la pintèu de bell nou; la vostra veu té cadències d'enamorat o de devot fervent; quan parlèu de la mar se sent la salabror com en l'aire de la costa i quan parlèu de la llum el vostre verb esclata amb irisacions enlluernadores. Tot en vos es harmonia, visió, execució i dicció; per ço vostres produccions NO PASSARÁN; posèu en elles llevat de eternitat.

Oh dilecte amic! Permeteu-me aquest càntic de lloança.

Jo vull que's vegi en vos al home i al artista; l'artista i l'home que sab transportar al llenç tot ço que l'ha punyit en els ulls i en el cor; jo vull que's reconegui a la vostra obra tota la valúia; que no se us prengui com a fixador d'impressions sinó com a exterioritzador d'emocións intenses; que'ls ulls dels miradors assaboreixin la mel de vostres quadres i la poesia de les llegendes reveladores de la mes alta espiritualitat; que no's perdin en el buid, com lletres mortes, aquells bells títols que han eixit de la vostra ànima com estrofes càlides de un poema viscut... «La Nostra Montanya»... «La Ermita florida»... «Armonies de la Posta»... «El darrer cant del Blat»...

FRANCISCO DE P. BEDÓS

Quadre de J. Vancells

CLIXÉ J. CARRERA

JOSEP CARNER : "La Paraula en el Vent"

Amb aquesta admirable persistència de fecunditat que fa d'en Josep Carner un arbre generós que'ns ofereix sovint la seva fruita assaonada i dolça, ara deixa tombar de nou, en la avidesa del nostre esperit, overt a tot present de vera poesia, aquest fruit de plenitud: «La Paraula en el Vent».

Hem gústat amb delícia aquest nou fruit i havem trovat en ell una nova sabor. I es que cada llibre den Carner es una nova monjoia en el seu camí; es un nou aspecte de la seva obra. Aixís «La Paraula en el Vent».

— En aquest llibre den Carner la llengüa catalana — que

tant i tant li deü per la seva obra de depuració — assoleix una flexibilitat i una riquesa de matíç imponderables.

Una vegada mes en Carner ens mostra el seu temperament: Ell no es, per exemple, el poeta de la elegia, com l'Alcover; ni el poeta de la ègloga, com en Guasch; ni el de la ciutat, com en Lopez-Picó; ni, com en Segarra, el poeta del camp i del agre de la terra; ell se mou en tots sentits i sempre amb la mateixa gençor i gracia, i és, de tots els nostres poetes d'avui, el qui ha sabut donar a les cordes de la lira major diversitat de sons i melodies. Adopta cada ve-

gada una nova actitud; però, si bé mirèu el conjunt de la seva obra amb intent de descobrir-hi la nota predominant, dirèu: en Carner es el poeta de la ironia. Fina, delicada, a voltes casi imperceptible...

«La Paraula en el Vent», al costat dels altres llibres del poeta, té una novitat de fort interès: l'autor ens ho diu al pendre'ns de la mà en el lliurar del llibre: ES UN GEMEG D'AMOR. Casi tots els poetes, en la seva joventut, han parlat d'amor: com a pura ideologia inspiratriu o bé ja com a sentiment de realitat. Doncs, en Carner, gairebé mai s'ha detingut llarga estona en digressions d'aquest orde, si no en aquest últim llibre. Per què? Ell no necessitava d'aquest sentiment per a cantar i fer-se sentir: la seva percepció perceb tant fines vibracions!, els seus ulls són overts a tantes perspectives! Ademés, el seu HUMOUR no li hauria permès una lletania massa sentimentalment amorosa.

Sembla que per en Carner l'amor ha estat una joguina fràgil i vana, no mes que per a jugar-hi uns instants distretament i oblidar-la després per una altre, com fan els infants.

Mes, are

sent les primeres frescors divines
de la serena de la tarde

i amb la recança del qui es trova sol després de molt caminar i passar de llarc davant de tantes coses, gira els ulls enrera i guaita, llunyedanes i pàlides, les amades d'un dia: aquelles:

I còm somreieu i us inclinàveu
de tan saber-vos passatgeres!

I les canta a totes per un igual amb un ADEU mig de recança i mig de resignació.

Aquest llibre, que sembla fet jugant, té un inestimable tresor de bellesa formal i de subtil esperitualitat; un tresor immens pèls qui sàpiguen preuar-lo. Diem això, perquè no tot-hom es d'aquets; no falta qui, no capint prou bé la poesia d'avui, influenciada poderosament per l'estre innovador den Carner, qui ha fet la escola més compacta que mai s'hagués vist a Catalunya, embesteixi contra d'ell, pensant, segurament, que'ls bons versos poden ésser llegits prenent el xocolate i discorrent sobre'ls negocis o altres prosaismes de la vida. I no es així.

En aquest llibre, ademés, veiem an en Carner descendir de les altures desde on ens declama, fastuosament i pomposa, per exemple, les «Corones» i «La Sacra Espectació dels Patriarques» i el veiem demunt d'un tossalet de més avora nostre per a parlar-nos amb simplicitat de coses que, fins les mes nimies, prenen, al dir-les ell, un encant que'ns enamora.

I aquest sacrifici que fa en Carner mantes vegades de la eloqüència a la simplicitat; aquest abandonar les declamacions ampuloses per la poesia popular — recordem les «Aques i Ventalls» — revestint-la de nova dignitat i gracia, no mereix la més fervent de les lloances?

Una vegada mes consignem la nostra admiració per Mestre Carner a propòsit d'aquest últim fruit del seu ingeni.

J. A. C.

CRÒNICA

NOUS COL·LABORADORS. — Ademés dels col·laboradors d'aquesta Revista, que constaven en la coverta del primer nombre, ens plau poder designar com a tals als senyors Mn. Lluís Carreras, Claudi Rodamilans, Mn. Josep Cardona Agut i Ramón Ribera Llovet, els quals uniràn desd'are a la nostra tasca el seu esforç entusiasta i valuós de col·laboració literaria.

CARTELL ARTÍSTIC. — La Junta de Festetjos de la nostra Festa Major encarregà la execució del cartell anunciador de la mateixa al notable i cel·lebrat artista sabadellenc en J. Pous i Palau. El cartell, que es una bella nota d'art, s'està estampant en els acreditats tallers «Les Arts Gràfiques» de don Joan Comas, lo qual exigeix per endevant la nostra felicitació, després de endreçar-la al autor del cartell.

EXPOSICIÓ DOMINGO SOLER A SABADELL. — Segons iniciativa d'«Ars», durant la vinenta Festa Major de Sabadell, el nostre company el notable artista don Domingo Soler tindrà exposada en el Saló del Centre Català una interessant col·lecció de les seves últimes teles, composta d'impressions del seu viatge a París i de la Vall d'Aràn. Entre aquestes pintures figurarán alguns quadres corresponents a una exposició que en Soler té projectat cel·lebrar a Madrid.

LLIBRES. — Del altíssim poeta D. Josep Carner hem rebut el llibre «La Paraula en el Vent», esmeradament imprès en la casa Fidel Giró de la capital. Regraciem la inestimable atenció d'en Carner al dedicar-nos un exemplar de la seva última obra, de la que'ns ocupem en aquest nombre, aixís com ens ocuparem en lo successiu de les obres que'ns sien remeses.

VIDRIERES ARTÍSTIQUES A LA NOVA CAIXA D'ESTALVIS. — Dintre pocs dies seràn col·locades en la nova Caixa d'Estalvis les vidrieres artístiques que han de completar el decorat del pati interior, construïdes per la acreditada casa Rigalt de Barcelona, segons dibuixos del cel·lebrat artista en Josep Pey.

D'aqueixes vidrieres, aixís com del edifici a que pertencen, ens n'ocuparem en un dels pròxims nombres.

DISTINCIONS. — Els nostres joves artistes en Antoni Vila Arrufat i en Joan Vila Puig han obtingut en les darreres oposicions efectuades en la Escola de Belles Arts de Barcelona, el primer dues medalles de les classes de natural i dibuix antic i el segon medalla en la classe de paisatge i diploma en la de dibuix al natural.

Rebin la nostra més expressiva felicitació, extensiva a la Escola de B. A. d'aquesta ciutat, de la qual han sigut dignes deixebles, i el nostre encoratjament.

EXPOSICIÓ D'ARTISTES JOVES. — Uns quants deixebles de la classe de dibuix al natural de la Escola d'Arts i Oficis, constituïren una «Agrupació Artística» amb local propi, a on aquets devots de l'art treballen cada nit els seus estudis del natural. D'aquets estudis de dibuix i colorit n'han organitzat una exposició que tindrà lloc en la Academia de Belles Arts durant els dies de la nostra Festa Major.

ARS

BALLÚS

DENTISTA

Gabinete montado con todos los adelantos

TRABAJOS MODERNOS
EN ORO Y PORCELANA

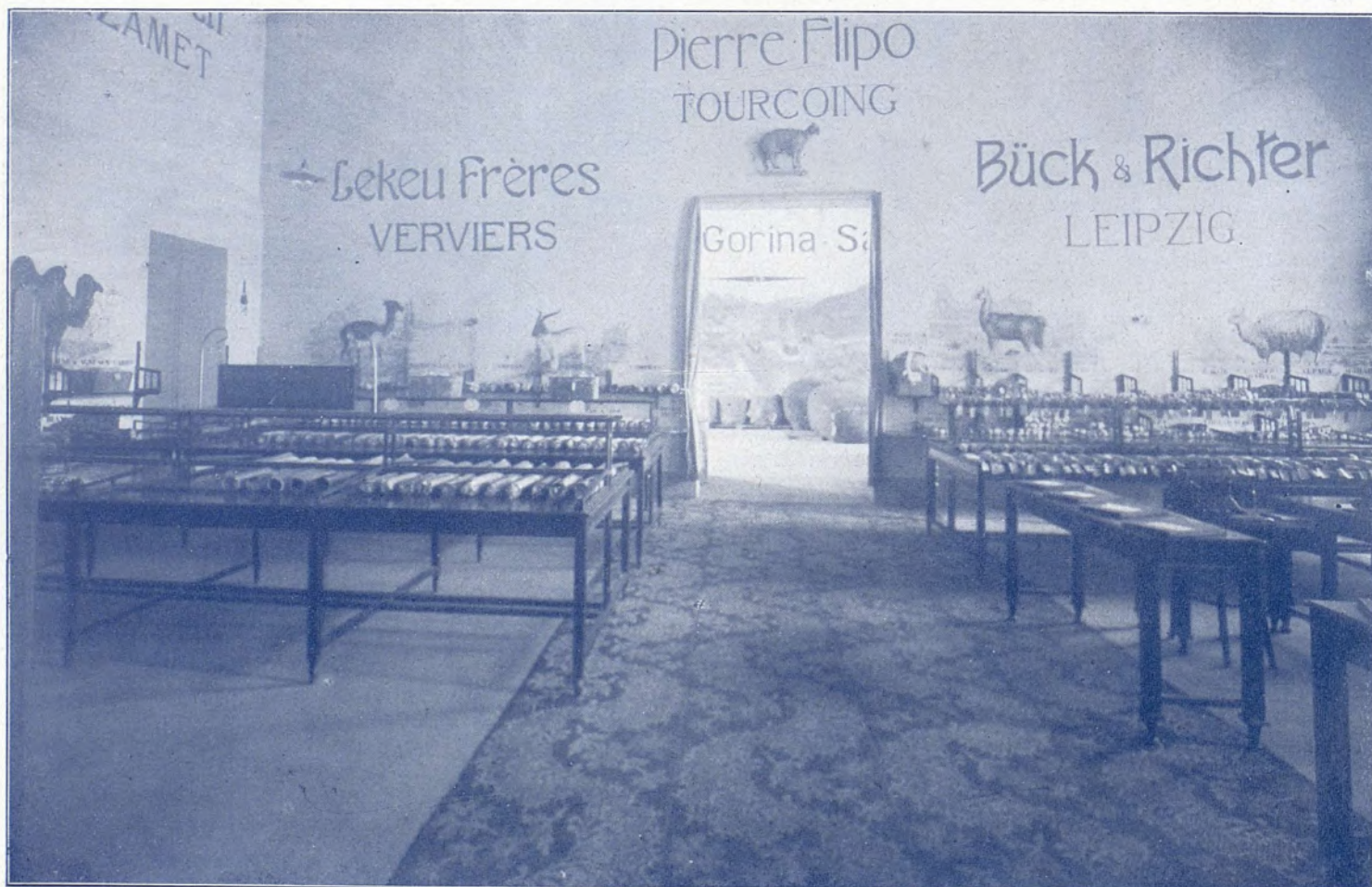
□ EXTRACCIONES SIN DOLOR

RAMBLA, núm. 8

TELÉFONO núm. 163

SABADELL

LANAS, PEINADOS Y DEMÁS MATERIAS TEXTILES

□ JUAN GORINA SANZ

□ FÉLIX AMAT, DEL 48 AL 60 - SABADELL

Mútua General de Segurs

SOCIETAT D'ACCIDENTS
DEL TREBALL

CONCELL ADMINISTRATIU

President: Trinitat Rius i Torres. — Vis-President: Josep Mansana Terrés — Secretari: Pere Calvet l'Intó. — Vocals: Tomàs Recolons Lladó; Jaume Brutau Manent; Joan Torres Vilanova; Lluís Guarro Casas; Romà Regordosa Soldevila; Caietà Marfà Clivillés

AGENT EN AQUESTA CIUTAT **FELIU CAROL**

BALAGUER, 152 :: TELÈFON 293

Antiga Casa Moragas

9111 - ROSA - 9111
SABADELL

FÀBRICA DE COTILLES
DE TOTES MENES

ESPECIALITAT EN LA HETXURA RECTA
: Gran assortit amb els últims models de París :
Variat assortit en Merceria i Novetats

Bisuteria, Quincalla, Perfumeria,
Guants i Pelleteria

Puntilles de totes classes
Dipòsit de Brodats en blanc i en color

Paraigües - Danos - Cinturons - Petaques
Cigarreres - Portamonedes

Novetats per a Senyores

EXPLÈNDIDES COL·LECCIONS

SEDERIA · LLANERIA · ALTES FANTASIES
SEMPRE NOVETATS

CASA COMPATIBLE AMB LES MÉS
: IMPORTANTS DE LA CAPITAL :

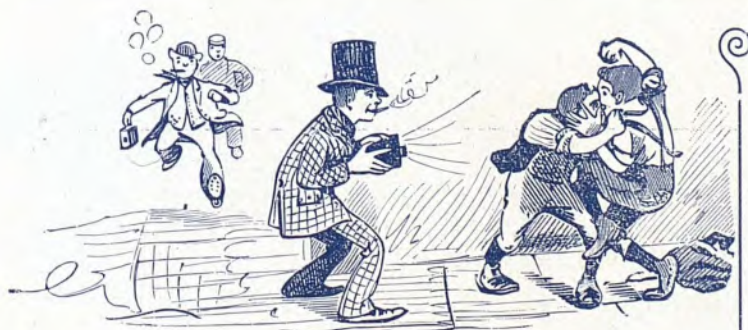

Casa Teresona

VIUDA DE J. MARTÍ

PLAÇA MAJOR, 42
i MESTRE RIUS, 1 i 3

SABADELL

ARTICLES FOTOGRÀFICS : CASA CASELLAS
: Gravina, núm. 14 : Telèfon 2220 : Barcelona :

APARELLS I OBJECTIUS DE MARCA GRAN CATÀLEG
* AMB GRANS DESCOMPTES * IL·LUSTRAT

Representant i dipositari exclusiu per a Sabadell

PERE ANDRÉS : Montserrat, 19

LES ARTS GRÀFIQUES JOAN COMAS

IMPRESA : LITOGRAFIA
LLIBRES RATLLATS
MOSTRARS : ETIQUETERIA
RELLEUS
TREBALLS DIRECTES DEL CER

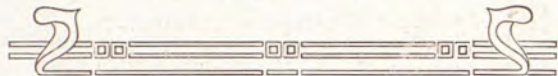
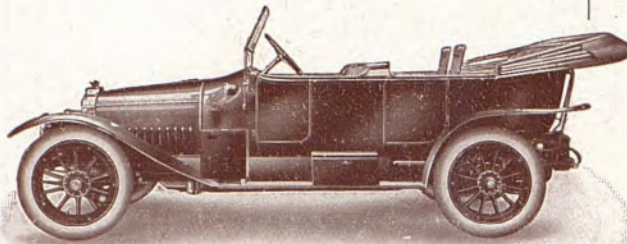

RAMBLA, 81 : LACY, DEL 1 AL 55
: SABADELL :

ARS

AUTOMÓVILES Y MOTOS

N. S. U.

CAMIONES Y OMNIBUS **BERNA**

M. COMERMA

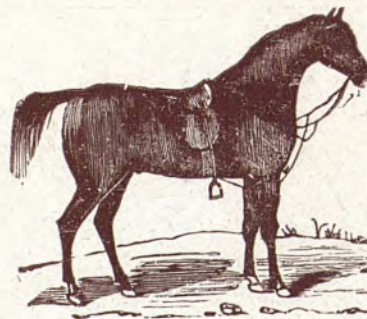
CALLE DIPUTACIÓN, núm. 297

BARCELONA

Sub-Agencia en Sabadell: JUAN COMAS FAURA :: Rambla, 81

CABALLOS EXTRANJEROS DE LUJO
Y DE TIRO PESADO

COMPRA Y VENTA

MARCA FABÓ

RAMÓN JIMÉNEZ

Calle Comercial, 19

BARCELONA

Escocidos de los Niños.
Suavizador y curativo de la piel.
Evita las molestias del sudor en pies y
sobacos. Baño, toilette y despues del
afeitado. El más bueno, mejor presen-
tado y más barato de todos.
Venta: Farmacias, Droguerías y Perfumerías.
Unico agente Joaquin Fau. Mallorca 184
BARCELONA

Lo que más le interesa
es el anuncio del Polvo Noël

15/68